

EL MONUMENT

(1a part)

“La historia es siempre una fantasía sin base científica, y cuando se pretende levantar un tinglado invulnerable y colocar sobre él una consecuencia, se corre el peligro de que un dato cambie y se venga abajo toda la armazón histórica.”

Pio Baroja

“La llibertat de la fantasia no és cap fugida a la irrealitat, és creació i gosadia”

PRÒLEG

Vaig saber que un grup de recerca històrica està treballant sobre una hipòtesi que cridà l'atenció i que, no us vull pas enganyar, com a catalana, em va il·lusionar. Suposo que si fos italiana, portuguesa o castellana m'ho miraria ben diferent.

Seguint una llarga tradició d'historiadors nacionals i forans, aquests, mantenen que Colom era català, de Barcelona. El seu nom era Joan Colom i Bertran, noble, navegant i militar i que la primera expedició, finançada i protegida per la Corona Catalana, va sortir del port de Pals d'Empordà.

Segons expliquen, l'Estat Espanyol va censurar i manipular documents de tot tipus i va ocultar la catalanitat d'alguns protagonistes per apropiat-se del domini colonial a favor de la Corona Castellana. Ho trobeu estrany?

Diuen que no hi ha més sord que el que no vol sentir i, crec, que no hi ha millor creient que aquell que té ganes de creure. Això és el que em deu passar a mi: En aquests moments no vull ni sentir parlar dels arguments d'aquells que recolzen la tesi d'un Colón genovès i crec fermament – vull creure, m'apassiona creure- en aquells que confirmen la catalanitat de Colom i de les seves gestes.

Dedico aquest relat a la memòria de la meua àvia que es deia Carme Colom Albanell. La família del seu pare vivia al carrer Rec Comtal de Barcelona. Vés a saber...

Recomano anar a Barcelona i contemplar el Monument a Colom amb minuciositat. La majoria de persones - tal com em passava a mi- tan sols recorden els lleons, la columna amb l'ascensor i l'estàtua del descobridor amb el dit estès. És molt més que això. Es tracta d'un llibre obert sobre la història del Descobriment. Tot és cert?

En Colom no toca de peus a terra i mai millor dit. Volta pel cel amb cara de satisfacció mentre rep les felicitacions d'uns i altres. Tots els que s'han assabentat de la bona notícia volen al seu encontre per donar-li l'enhorabona.

Acaba de fer-se públic que, per primera vegada, Cristòfol Colom, conegut arreu del firmament, tant com ho havia estat a La Terra, ha sigut l'afortunat guanyador del prestigiós sorteig "Retorn" que, anualment, durant la primera setmana de maig, es celebra als dominis celestials.

Feia més de cinc-cents anys que ho esperava amb candeletes i, res de res, ni tan sols havia aconseguit un segon premi. Ara, per fi, el seu somni es convertirà en realitat.

La compensació no pot ser més llaminera per a ell: Durant vuit dies podrà tornar a la Terra i voltar de forma indiscriminada per qualsevol indret del Planeta.

En alguna edició, el guanyador del certamen ha desestimat el premi i l'ha bescanviat amb un dels esperits que han guanyat el segon guardó, molt més modest. Aquests només poden anar a la Lluna per observar la resta del Sistema Solar des d'una altra perspectiva. Acompanyen el satèl·lit, amb guia inclòs, durant tota una volta. El van seguint els 27 dies que dura el seu viatge al voltant de La Terra. Es tracta d'un destí més proper i, encara que la durada sigui molt més llarga, no té el mateix carisma, li falta l'atractiu i el xic de risc i d'intriga que comporta retornar al lloc on has viscut i més si fa una pila d'anys que n'ets fora. Ara bé, els que hi han anat tornen calcats, distesos i amb un somriure d'orella a orella. Penso que d'aquí ve la dita "sembla que vinguis de la Lluna" que tantes vegades hem sentit.

Els habitants del cel entenen perfectament que, a alguns esperits un xic pusil·lànimes, tornar a la vall de llàgrimes no els entusiasma. Si fa molts anys que s'han jubilat com a terrícoles, quan és l'hora d'emprendre el vol que els retornarà a la

Terra, senten pànic. Trobar-se envoltats d'objectes inversemblants i de gent estrafolària els inquieta. Tenint en compte els terribles comentaris que ens arriben des de fa una pila d'anys, es necessita comptar amb una bona dosi de valentia i de curiositat, barrejada amb algun interès concret, per tenir-ne veritables ganes i frisar per anar-hi. Més que un premi és un càstig per algunes ànimes de càntir. S'estimen més anar a La Lluna!

En Cristòfor Colom no és d'aquests. A pesar dels centenars d'anys de beatitud i placidesa, conserva encara l'esperit intrèpid i aventurer que sempre l'ha caracteritzat. Per a ell, el viatge, el retorn al passat, és un repte, una nova gesta. Li fa tanta il·lusió com quan va iniciar el seu periple Atlàntic enllà. Com en aquella ocasió, ara tampoc sap amb què es trobarà i aquest fet l'esperona encara més.

Algú recorda encara el Descobridor del Nou Món i els seus viatges? – es pregunta.

Ja ha planificat una bona part del recorregut que pensa fer:

Primer anirà a Catalunya, concretament a Barcelona. Vol veure què en queda del casal dels Colom. Ell, que ha viscut tantes peripècies, sent una estranya emoció en pensar que trepitjarà de nou - és un dir- el carrer Mirallers i, potser, podrà veure la casa on va néixer i on va passar bona part de la infantesa i l'adolescència. Passejarà pel barri de La Ribera, s'arribarà fins a Santa M^a del Mar...

Fa més de cent anys, li van explicar que a Barcelona hi ha un monument, el més gran del món dedicat a la seva persona. Veure'l és una de les seves obsessions. Sap que, sobre una magnífica columna de ferro, s'alça una estàtua que el representa a ell assenyalant mar enllà amb el dit índex ben estès. El graciós que l'hi va referir la notícia el va entabanar dient que la gent, enfilada en una gàbia, puja amunt, amunt per la columna i un cop a dalt, dins una semiesfera que hi ha just als seus peus, de l'estàtua és clar, pot admirar tot Barcelona que ara és una ciutat grandiosa. Colom li digué que feia centenars d'anys que no se'l xumava el dit com per creure's aquelles bajanades. Amunt, amunt dins una gàbia... i què més!

Des que va saber qui va concebre aquesta obra que l'honora, un arquitecte català anomenat Gaietà Buïgas, que intenta trobar-lo per parlar-ne. Aquest bon home

volta pel cel des del 1919, però encara no l'ha localitzat. Ara podrà veure la seva obra "in situ" Té moltes ganes d'escatir què hi ha de veritat en tot el què li va contar aquell bromista.

Eteri com és, no necessita equipatge, documentació, ni cap mitjà de transport. Dilluns mateix, a les dotze del migdia, podrà sortir. Amb el salconduit cèlic que li donarà Sant Pere en el moment d'emprendre el vol en té prou. Durant vuit dies La Terra serà seva! Acabat el temps, el document deixarà de ser efectiu i la força que l'ha empès i guiat, caducarà. Un brunzit subtil, però eficient, l'advertirà que el temps s'esgota. Serà el moment de retornar l'esperit cap a les altes esferes. Durant breus minuts les fronteres estaran obertes per acollir-lo de nou.

No sabem quin seria el càstig que li imposarien en cas d'arribar fora de temps perquè, en els dos mil anys i escaig que es fa aquesta rifa, no ha fallat mai ningú. No sé com els podrien castigar, perquè el tema d'en Banyeta fa molts anys que ha quedat obsolet. Tot allò d'en Llucifer i en Satanàs era un desori. On vas a parar! Els tres destins: Cel, Purgatori i Infern, quedaven totalment aïllats, però no suficientment allunyats com perquè no arribessin fins als últims confins del Paradís els crits, els plors i els esgarips dels condemnats al foc etern, barrejats amb els planys i laments dels estadants del Purgatori que només maldaven per poder pujar com més aviat millor. A més, la pudor de socarrim era insuportable.

Sóc l'encarregat d'escriure la "Crònica Empíria*" que narra, fil per randa, les contingències i els successos dels Benaventurats que gaudeixen del Premi Retorn. Durant aquests vuit dies em converteixo en una mena d'aparell emissor receptor –ho dic així perquè ho pugueu entendre- que capta els sentiments, les emocions, alegries i penes que experimenten els esperits viatgers mentre volten adelerats cercant algun vestigi de la seva vida terrenal. Alhora, els vaig donant informació pràctica i tècnica de tot allò que van veient i que, en molts casos, no podrien arribar a comprendre. Aquest seguiment no es fa amb afany controlador, es tracta més que res d'un acompanyament - penseu que el canvi és brutal per a ells- per tal que, a convenir, puguin comptar amb una presència amiga disposada a ajudar-los en tot moment.

*Empiri-íria- Dit del més alt dels cels segons els antics. Dit del cel sojorn dels benaventurats segons la doctrina cristiana.

Durant aquesta setmaneta sóc l'únic lligam que tenen amb el Casal del Pare i no se sap mai, cadascun dels premiats reacciona de forma diferent. N'hi ha que han volgut tornar abans! No és que ho demanin d'una forma explícita o que es queixin, no, però jo, que puc captar la inquietud i el desassossec creixent que els envaeix, envio a Sant Pere la senyal prevista demanant aixequi la barrera d'immediat. A d'altres, en canvi, els he hagut d'avisar més d'un cop perquè, entusiasmats, ni senten els xiulets que avisen quan el temps s'esgota. Si m'adono que estan massa concentrats, tement es puguin despistar, els repeteixo "Tempus fugit", "tempus fugit" amb un to estrident que no poden obviar.

Tinc ganes d'iniciar el viatge amb en Cristòfor Colom; des que exerceixo aquest càrrec, deu fer uns dos-cents anys – els responsables d'aquesta àrea es renoven cada quart de segle - no he tingut la sort d'acompanyar l'ànima d'un home o d'una dona que, en vida, haguessin estat realment il·lustres. Aquest sí que ho va ser de cèlebre i famós!

A les 12:00 del dilluns 6 de maig, les trompetes dels serafins ressonen anunciant la sortida: comença l'aventura.

Tal com m'esperava, en Colom es dirigeix a Barcelona. No va de dret a cercar la que havia estat la seva casa natal, com solen fer la majoria, sinó que es dirigeix cap al Port; vol veure el monument del qual li van parlar.

Comença el descens i, encara que veure el mar el fascina, queda tan astorat davant els grans transatlàntics que com castells flotants solquen l'aigua, que perd l'oremus i li haig d'explicar amb prestesa que es tracta de les noves naus, dels vaixells actuals; que les caravel·les i les galiotes de la seva època, des de fa molts anys, tan sols s'exhibeixen en els Museus. No s'ho pot creure. Tant de bo, fos certa aquella doctrina de la reencarnació que prediquen algunes religions, pensa. Ja es veu enfilat capitanejant una d'aquelles naus. És conscient, però, que com no sigui durant aquests vuit dies i encara com a simple presència, no hi ha res a fer. Que sapiguem, si no és per la rifa, ningú ha tornat mai a La Terra, ni reencarnat ni tal com era.

Puc sentir la seva atracció pel món mariner. És tan forta que ja es faria a la mar enfilat en qualsevol dels estranys i nombrosos vaixells que albira mentre va baixant.

Aleshores veu la seva estàtua i, esmaperdut, em fa saber que allà hi farà parada i fonda. La mica d'orgull i de presumpció sana que ens deixen tenir allà dalt fan que s'estarrufi com una lloca. Això sí que és un Monument, es diu. Meravellat, s'hi acosta i veu que, realment, tal com l'hi havia explicat aquell bon amic i que ell es va prendre com una broma, al peu de la columna hi ha una filera de gent que, ordenadament, es fica en una mena de caixa que un cop tancada puja amunt, amunt... Una gàbia li havia dit l'animeta santa que l'hi va contar.

No és un monument qualsevol. Es tracta d'un conjunt escultòric que reivindica la presència dels catalans en el descobriment d'Amèrica, li explico fent meves les informacions del servidor celestial "Goocel" que vaig consultant. "Reivindica la presència dels catalans?" - exclama sorprès. En Colom es mostra inquiet. "Què han de reivindicar si gairebé tota la camarilla inicial érem d'aquí? I d'on es pensen que van sortir la major part dels calers?" - pregunta estranyat. Li prego que no s'atabali ja d'entrada. "Admira aquesta obra d'art que t'honora i frueix del moment" – li recomano.

Continuo explicant: "El monument va ser inaugurat el juny de 1888 amb motiu de l'Exposició Universal de Barcelona i s'ha convertit en una de les icones de la ciutat." Les explicacions es compliquen quan, sense adonar-me'n, faig servir noves paraules que haig d'especificar.

El conjunt, comptant la base, la columna i l'estàtua, té una alçada de 60 metres. La figura que et representa mesura 7 metres i és de bronze com les dels vuit lleons que hi ha a cada costat de les quatre escales que donen accés a la plataforma. "Què hi pinten aquests animals que no són d'aquí ni d'Amèrica?" - em pregunta. Li aclareixo que el lleó, considerat els rei dels animals, dona preponderància a l'obra, però no queda massa convençut. Li hauria agradat més, em diu, que hi haguessin esculpit vuit ardits cavalls; aquests animals sí que van ser vitals durant l'expedició. Allà, a les terres conquerides, ni els coneixien encara i bon servei ens van fer.

Continua estudiant a consciència, és clar, l'obra. No es vol perdre ni un detall. En el primer cos del monument, en el sòcol, esculpits en baix relleu s'hi veuen escenes que rememoren la seva vida i, intercalats, els escuts de les províncies que van intervenir en el projecte.

Mentre va admirant les diferents escenes li vaig transmetent les explicacions que trobo per la xarxa: “En aquest gravat es veu com exposes el projecte als Reis Catòlics i al Consell del Regne; en aquest altre s'evoca la teva arribada després del primer viatge i la trobada, aquí a Barcelona, amb els Monarques. “No en diu res de la meva reunió, de caire privat, amb els Catòlics al monestir de Sant Jeroni de la Murtra, a Badalona?”- inquireix.

Mentre estic buscant si en algun lloc parla de Badalona o de la Murtra, ell ja fa plans. “Després hi anirem – comenta animat -. Va ser en aquest cenobi on em vaig reunir mig d'amagatotis amb el rei Ferran i la Reina Isabel. El pare Ramon Pané, que em va acompanyar en el segon viatge, era d'aquest convent. Serà agradable tornar-hi.”

Quan li explico el significat del següent baix relleu, si no fos que estem desproveïts de violència, no sé què hauria passat. “Dius que aquest sóc jo amb el meu fill demanant pa i aigua a la porta del convent de La Ràbida?” Què s'empatollen? Això ho haurem de fer revisar”.

Per distreure'l canvio ràpidament d'escena i continuo: Aquesta representa la teva arribada al Nou Món i aquesta altra, amb les tres caravel·les, representa l'embarcament rumb a les Índies des del Port de Palos de Moguer... Un xiulet terrible fa que falli la connexió. Quan la línia es restableix sento que en Colom està exasperat, bé aquesta no pot ser la paraula perquè ja no ens exasperem, però diguem-ne que està confós i un pèl atordit. “De Palos de què? -crida- No ho puc entendre! Ai Déu meu, tinc ganes de pujar aviat perquè m'ho expliquis. Ho han capgirat tot. Gamarussos! Vàrem sortir del Port de Pals d'Empordà, del Grau de Pals. Si ho sabré jo! Que no han guardat els documents? Fins i tot hi ha gravats de la meva època que ho testifiquen. Que no han vist les muralles, el campanar i les torres de defensa? Quan em trobi amb el Senyor de Miranda, comte d'Empúries i Senyor de Pals i li expliqui tot això, quedarà de pedra”.